

ДЕРЖАВНІ ГАРАНТІЇ ЯК ІНСТРУМЕНТ ПІДТРИМКИ УКРАЇНСЬКОГО ЕКСПОРТУ

Кузнєцов К.В.,

кандидат наук з державного управління, заступник директора
Інституту освітньої аналітики з науково-проектної роботи

Анотація: розглянуто роль та можливості інструменту державних гарантій щодо підтримки та розвитку експорту України. Відмічається, що державні гарантії є важливим механізмом для українських підприємств, значна кількість з яких, не має достатніх ліквідних активів для отримання кредитних коштів. Наведено оцінку досвіду спеціалізованого державного гарантійного агентства, що діє у Фінляндії.

В умовах складної фінансової ситуації уряд України повинен шукати нові механізми підтримки та стимулювання розвитку національної економіки, зростання рівня її конкурентоспроможності на європейському та інших ринках. Наявність постійного дефіциту торговельного балансу свідчить про потребу значного підсилення експортного потенціалу України. Роль інструменту підтримки українського експорту можуть виконувати гарантії, що надаватимуться Кабінетом Міністрів України.

За підсумками 2017 р. торговельний баланс України становив - 8,6 млрд.дол.США, що на 3,1 млрд.дол.США більше ніж у 2016 р. (див. Таблиця 1).

Уряд України розробив та затвердив Концепцію розвитку державно-приватного партнерства в Україні на 2013-2018 рр.². У цьому документі серед інших проблем, відмічалось наявність обмежених можливостей отримання державних гарантій для реалізації проектів державно-приватного партнерства. Цей документ також окреслював необхідність

---

² Розпорядження Кабінету Міністрів України № 739 – р. від 14.08.2013

визначення напрямів удосконалення механізму надання державної підтримки, зокрема шляхом надання державних гарантій. Однак, конкретних кроків до середини 2018 р. у цьому напрямку здійснено не було.

Таблиця 1. Динаміка експортно-імпортних операцій України протягом 2014-2 кв. 2018 рр., (млн.дол.США).

Найменування	2014р.	2015р.	2016р.	2017р.	2 кв. 2018
Експорт товарів	50 552	35 420	33 560	39 689	10 786
Експорт послуг	14 884	12 442	12 448	14 087	3 812
Імпорт товарів	57 680	38 875	40 502	49 061	12 972
Імпорт послуг	12 362	10 691	10 976	13 325	3 579
Експорт всього	65 436	47 862	46 008	53 776	14 598
Імпорт всього	70 042	49 566	51 478	62 386	16 551
Баланс	-4 606	-1 704	-5 470	-8 610	-1 953

Джерело: Держкомстат України

Протягом останніх десятиріч механізми застосування державних гарантій за кредитами набули достатньо широкої популярності, оскільки дозволяють спростити доступ до фінансових ресурсів для різних компаній. Вони поширені як в розвинутих країнах, так і в країнах, що розвиваються. Більш того, всі міжнародні та національні банки розвитку мають певну схему надання кредитних гарантій.[1]

Підтримка експортної складової української економіки за рахунок державних гарантій є формою державно-приватного партнерства. Надання державних гарантій дозволяє диверсифікувати ризики між державним та недержавним секторами.[2] Також це є важливим в українських реаліях, оскільки значна кількість підприємств України не має достатніх ліквідних активів для отримання кредитних коштів.

Згідно з законодавчими нормами гарантований державою борг - загальна сума боргових зобов'язань суб'єктів господарювання - резидентів України щодо повернення отриманих та непогашених станом на звітну дату кредитів (позик), виконання яких забезпечено державними гарантіями.

В Україні державні гарантії надаються лише крупним державним

компаніям, при цьому коло цих компаній не є широким. Згідно з положеннями проекту Закону України «Про Державний бюджет України на 2019 р. обсяг державних гарантій становитиме 27,3 млрд.грн.

Норми вказаного законопроекту окреслюють такі напрями підтримки, що здійснюватиметься за рахунок державних гарантій: забезпечення реалізації інвестиційних інноваційних, інфраструктурних та інших проектів розвитку, які мають стратегічне значення та реалізація яких сприятиме розвитку національної економіки, проектів, спрямованих на підвищення енергоефективності та зміцнення конкурентних переваг українських підприємств, а також для підвищення обороноздатності і безпеки держави.³

З метою підвищення ефективності дії інструменту державних гарантій для розвитку експортного потенціалу України доцільно використовувати досвід країн-членів ЄС. При цьому слід враховувати, що надання державних гарантій, пов'язано із зростанням боргового навантаження, тому цей процес повинен постійно перебувати під наглядом Верховної Ради України та Кабінету Міністрів України.

Практика підтримки національного експорту є достатньо поширеною в ЄС, при цьому державні гарантії активно надаються, як великому, так і середньому та малому бізнесу. З метою посилення конкуренції та інноваційної складової економіки, а також для координації питань надання державних гарантій в ЄС діє спеціальна установа - Європейський інвестиційний фонд. [3]

Серед конкретних прикладів експортної підтримки на національному рівні слід навести результати роботи уряду Фінляндії. У цій країні наданням експортних гарантій займається спеціальне державне агентство Finnvera. Це агентство було створено у 1999 р., об'єднавши колишній Фонд розвитку та Фінський державний гарантійний центр.

---

³ Проект Закону України «Про Державний бюджет України на 2019 рік»
http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=62551

В роботі Finnvera немає обмежень щодо бізнес-сектору тих чи інших експортних проектів, а гарантія також може бути надана і для експорту послуг. Мінімальна сума державних гарантій для малого бізнесу становить 5,0 тис.євро, а максимальна – 80,0 тис.євро. Сума гарантій Finnvera, як правило, покриває 80 відсотків банківського кредиту.[4] Збори за надання державних гарантій стягуються щорічно та залежать від рентабельності компанії-клієнта, операційного ризику, пов'язаного з бізнесом, гарантійного періоду та країни призначення фінського експорту.

Досвід Фінляндії та Євросоюзу в цілому є важливим та актуальним для України, оскільки ці механізми регулювання та підтримки експорту є практичним доказом забезпечення економічного розвитку.

Перелік використаних джерел:

1. Gozzi Juan C., Schmukler Sergio Warwick Economics Research Paper Series Public Credit Guarantees and Access to Finance. - URL: https://warwick.ac.uk/fac/soc/economics/research/workingpapers/2016/twerp_1122_gozzi.pdf
2. Credit access guarantees: a public asset between State and Market. International survey on guarantee market players. KPMG Advisory. 2011. - URL: <https://assets.kpmg.com/content/dam/kpmg/pdf/2013/06/KPMG-Credit-access-guarantees-public-asset-between-State-Market.pdf>
3. Access to Finance in the Southern Mediterranean: The Role of Guarantee Schemes. - URL: http://ec.europa.eu/enlargement/taiaex/dyn/create_speech.jsp?speechID=23248&key=4621d918f7c345202cd2423f3aa68609
4. When setting up a business. Finnvera. - URL: <https://www.finnvera.fi/eng/finnvera/newsroom/news/finnvera-s-minimum-loan-and-guarantee-amounts-will-rise-the-primary-product-for-the-financing-of-an-sme-start-up-is-the-start-guarantee>